GÖNÜLLÜ ASKERLER

İÇİNDEKİLER

GÖNÜLLÜ ASKERLER

İstanbul'da hava açık, her zamanki bahar mevsimlerinden biri yaşanıyordu. Cepheden getirilen yaralı askerler hastaneleri doldurmuş, yeni gelenlere yer bulmakta güçlük çekiliyordu. Savaş, yokluğu da beraberinde getirmişti. Ekmek, yağ, patates gibi temel gıdaları bulmakta güçlük çekiliyordu.

Çanakkale'de şiddetli savaşlar devam ederken cephe gerisinde bir bekleyiş vardı. Bu bekleyiş pek umut verici değildi. Ama dört aydır dünyanın en güçlü ordularına dayanan askerlerimiz, müjdeli zafer haberleri getiriyordu. Bu haberler geldikçe halk daha bir gayrete geliyor, varını yoğunu cephede savaşanlara gönderiyordu.

Sabahın erken saatlerinde sokaktan bir genç çıktı. Koltuğunun altında bir yığın ilân taşıyan bu delikanlı oldukça yorulmuştu. Genel tomarını yere bırakıp içinden bir tane aldı. Herkesin görebileceği bir yere yapıştırdı. Tam eğilip ilânları alacakken yanına on altı, on yedi yaşlarından biri yaklaştı. Sarı saçlı bu genç gözlerini kısıp ilâna baktı.

– Kolay gelsin, bu ne için, diye sordu.

Gencin işi aceleydi:

– İlân, dedi.

Kısa boylu, zayıfça olan Cemil duvara yaklaşıp bir çırpıda yazıyı okudu. İşin önemini anlamış, tebessüm eden yüzünü birden kara bulutlar kaplamıştı. Derin bir "Ah!"çektikten sonra ayrılmak üzere olan gence:

– Bir tane alabilir miyim, dedi.

Genç, koltuğunun altından on tane kadar ilânı çekip verdi.

– İsteyenlere verirsin, dedi ve kıvrak adımlarla taş döşeli yoldan karşıya geçti.

Cemil, gencin arkasından bir süre bakıp kaldı. İstanbul mahzun ve hüzünlü bir sabaha başlıyordu.

Eskisi gibi dükkânlar açılmıyor, halk alışverişe çıkmıyordu.

Boğazdan serin bir rüzgâr sokak aralarına girdi. Cemil'in gözleri doldu. İçin için kaynıyordu. Bu güzel yurdun işgaline karşı bir şeyler yapmak istiyordu. Ama olduğu yerde çakılıp kalmıştı. İlanı avucunda hırsla sıktı, ardından hızlı adımlarla okula koştu.

Başını eğmiş, etrafına bakmadan gidiyordu. Bu böyle olamazdı, yaşı küçüktü ama yapması gereken belliydi. Kimse ona engel olamazdı.

Lisenin kapısından giren öğrenci sayısı pek fazla değildi. Özellikle son üç haftadır okulun mevcudu azalmıştı. Cephede savaş şiddetini artırdıkça yeni askerler, şehit olanların yerini alıyordu.

Bahçe kapısında durdu. Eski taş bina, çınar ağaçları, arka tafta yükselen minare sanki hüzünlüydü. Yeni gelen bir grup öğrenci geçerken Cemil'e çarptı. Hepsinin başı önünde, üzüntülü bir hâlleri vardı. Cemil cebinden ilânı çıkardı. Kâğıda şöyle bir göz attı, sonra okuluna baktı. Başını sağa sola salladı. Kararını vermişti. Bir adım atmıştı ki akşama ekmek isteyen anacığını hatırladı. Biri kolundan tutunca kendine geldi.

– Ne bu Cemil, kara kara düşünüyorsun?

Cemil arkadaşına fark ettirmeden ilânı cebine sokuşturdu. Gülümsemeye çalıştı.

– Yok, bir şey. Herkesin düşündüğünü…

Yan yana yürümeye başladılar.

– Çanakkale'yi geçemeyecekler, dedi Rauf. Bakışlarını açık gökyüzüne çevirdi.

Cemil dişlerini sıkarak konuştu:

– Geçemeyecekler!

Koridordan geçip köşedeki sınıfa gireceklerdi. Önünden geçtikleri birçok sınıf bomboştu. Büyük sınıflarda zayıf ve hastalıklı birkaç öğrenciden başka kalan olmamıştı. Bir aydır yüksek sınıftakiler birer birer gönüllü askerliğe yazılmış, cepheye gitmişti. Onun için lise son sınıflarda öğrenci kalmamıştı. Kalanlar da İstanbul'daki çeşitli hastanelerde yaralılara bakıyordu. Okulda altmış yaşın altında öğretmen yoktu. Çoğu savaşın ilk başladığı günlerde gitmişlerdi. Gidişlerinin ardından şehitlik haberleri gelmişti birçoğunun.

Rauf defterinin arasından ilânı çıkardı. Cemil'e göstererek:

– Sabah gelirken duvarda buldum. Yine gönüllü asker alınacakmış.

– Öyle mi, dedi Cemil içi yanaraktan. Düşüncelerini en yakın arkadaşından bile saklamak istiyordu. Gönüllü kayıt yarın sabah başlayacaktı. Ama henüz aşamadığı bir engel vardı. Cemil, Allah rızası için gönüllü yazılıp cephede savaşmak istiyordu.

Cemil'in bu umursamaz tavrına Rauf'un canı

sıkılmıştı. Onu bırakıp diğer arkadaşlarının yanına gitti. Onların da elinde aynı ilân vardı.

İlk ders, ondan sonraki ders boş geçti. Derse girecek Hocaları Çanakkale'deydi. Üçüncü derse edebiyat Hocaları gelmiş, yaşlı Hoca ders çıkışında hüngür hüngür ağlamıştı. Hem ağlamış hem de ağlatmıştı. Niye ağladığını sorduklarında da:

– Çok istedim ama hep geri çevirdiler. Beni askere almadılar. Oysa bütün arkadaşlarım orada şehit olurken ben burada onların haberini alıyorum. Bu bana çok dokunuyor, dedi.

Son dersten sonra sınıfta hararetli bir tartışma oldu. Yarın başlayacak olan "gönüllü askerlik" kaydına ilk sırada kimin kayıt yaptıracağı konuşuluyordu. Yıllarca yapılan savaşlarla geri çekilen ordumuz, nihayetinde ölüm kalım savaşına tutuşmuştu. Yedi devletin ordusuna karşı askerlerimiz canla başla savaşıyordu.

Sınıfın en uzunlarından olan Tahir, ilânı açmış bağıra bağıra okuyordu:

"Cuma sabahı Çanakkale'de savaşmak isteyenler için gönüllü asker kaydına başlanacaktır." Bu cümleyi tekrar okuduktan sonra sesini alçalttı:

– Bakalım ilk kaydı kim yaptıracak, dedi. Toplanmış olan öğrenciler arasından bağrışlar yükseldi.

– Ben gideceğim!

– Ben de!

Konuşmalar bitince Tahir:

– Bakın on yedi yaşındakiler de başvurabilirmiş.

Öğrenciler birbirine baktılar. Hepsi de on yedinin içindeydi. Yüzlerindeki heyecan birden ciddiyete dönüştü. Sanki hepsi bir anda on yaş büyümüşlerdi. O kadar şehit verilmişti ki şimdi cephede savaşma sırası onlara gelmişti. Sınıfın en şişmanlarından olan Hasan, sırasına dönerken, Cemil'i gördü:

– Sen gitmeyecek misin, diye sordu. Cemil bir şey söylemeden başka biri onunla alay etti:

– Bu, korkakların işi değil, dedi.

Bir başkası:

– Hastaneye gidip hemşirelik yapsın.

– Ana kuzusu, o bir yere gidemez, sözleri Cemil'i iyiden iyiye öfkelendirdi.

Yumruğunu sıkıp sıraya vurdu. Cemil arkadaşına değil kendisine kızmıştı.

Tahir, arkadaşlarını yarıp Cemil'e yaklaştı.

– Biz kararımızı verdik. Yarın kaydolacağız. Ölürsek şehit, kalırsak gazi.

Sınıfta, okulda, sokakta tatlı bir heyecan vardı. Sabahtan beri bu yeni kayıt konuşuluyordu. Açık pencereden serin bir rüzgâr girdi. Tahir kapıya doğru yürüdü:

– Haydi, arkadaşlar diğer okulları gezelim. İlânı onlara da duyuralım, dedi.

İstanbul yeni bir akşama kavuşacaktı. Gemiler, trenler cepheden ha bire yaralı taşıyordu. Rauf başındaki fesini çıkardı. Ağır adımlarla arkadaşına yaklaştı. Sanki biraz kırgındı Cemil'e:

– Kararımı verdim, ben de gideceğim, dedi. Sonra diğer arkadaşlarını takip etti.

Aslında Cemil de kararını vermişti. Ama onu engelleyen biri vardı evde. Eğer savaşa giderse anasına bakacak kimse olmayacaktı. Gitmekle kalmak arasında karar veremiyordu. Dalgın bakışlarla giderken birden durdu. Sokağın başından evini seyretti. Sonra hızlı adımlarla oradan ayrılıp ana

caddeye çıktı. Artık anasını düşünmüyordu. Kalabalığın arasına karışıp kayboldu.

Akşam ezanı okunurken Raufların kapısı vuruldu. Ardı arkasına şiddetle biri kapıya vuruyordu. Rauf koşar adımlarla inip kapıyı açtı. Açar açmaz şaşırmıştı:

– Buyur Hatice teyze!

Hatice teyze, Rauf'u görünce sevinmişti, ama gözleri birini arıyordu.

– Geçsene teyze, annem namaza durmuştu.

– Yok, oğlum, ben Cemil'i soracaktım.

– Cemil'i mi?

– Akşam eve gelmedi. Acaba sizde mi diye sormaya geldim.

Hatice teyze, Rauf'un yüzüne dikkatlice baktı. Bir cevap bekliyordu. Dayanamayıp sordu:

– Yok mu?

Rauf da meraklanmıştı.

– Okuldan sonra gelmedi mi?

– Gelmedi.

– Allah Allah, nereye gitmiş olabilir, bu oğlan?

Bu ara Rauf'un annesi namazını bitirmiş, kapıya kadar gelmişti. Hatice teyzeyi içeri davet etti. Fakat o oğlunu düşünüyordu. Rauf arkadaşı Cemil'i aramaya çıktı. Mahalleyi, okul çevresini bir bir araştırdı. Cemil'in izine rastlayamadı. Cemil nereye gitmiş olabilirdi?

Bu haberi Hatice teyzeye verdiğinde ağlamaya başladı. Beklemekten başka çare yoktu. Hatice teyzeyi sabaha kadar uyku tutmadı. Belki oğlum gelir diye pencere kenarında sabahladı.

Erkek öğrenciler sabahın erken vaktinde cami avlusunda buluştular. Birlikte gönüllü askerlik kaydına gidiyorlardı. Asker ocağındaki nöbetçi sokaktaki gürültüleri duymuştu. Anahtarı çevirdi, kapı yavaşça açılırken biri yere yıkıldı. Bu on yedi yaşlarında, sarı saçlı, zayıfça bir delikanlıydı. Kapıya dayalı vaziyette uyuyup kalmıştı. Asker, delikanlıyı uyandırmaya çalıştı.

Bu sırada kalabalık bir öğrenci gurubu da kapıya dayanmıştı. Yarı uykulu Cemil ayağa kalmaya çalışıyordu. Gelenlerin hepsi şaşkınlıklarından küçük dillerini yutacaktı. Hiç kimse böyle bir manzara ile karşılaşacağını beklemiyordu. Korkak, ana kuzusu diye hitap ettikleri Cemil, askerlik şubesinin kapısında gecelemişti. Tahir kalın sesiyle ilk konuşan oldu:

–Vay be! Bak sen şu işe! Hiç beklemezdim, derken Cemil cebinden ilânı çakardı.

Askere gösterdi:

– Gönüllü kayıt olmaya geldim, dedi.

Bunun üzerine bütün arkadaşları tezahürat yaptı. Sevinç çığlıkları yükseldi.

– Yaşa Cemil!

– En iyisini yaptın!

Cemil, günlerdir içinde taşıdığı heyecanla askerlik şubesinin kapısında sabahlamıştı. O, bununla ekmeğini yediği, havasını kokladığı, suyunu içtiği vatanına olan borcunu ödemek istiyordu.

O gün, gönüllüler listesinin başına Cemil'in adı yazıldı. Öğlene doğru Cemil, eve varınca anasını pencerede bekler buldu. Haber çoktan ulaştırılmıştı Hatice teyzeye. Dünyadaki tek dayanağı da cepheye gidecekti. Gencecikti, daha yaşı küçüktü, ama Allah için savaşıp şehit olacak nice vatan evlâdına ihtiyaç vardı. Cemil bir kelime söylemedi. Anası onu bağrına bastı, öptü kokladı. Sonra oğluna gözünü dikti:

– Git oğlum, git, dedi. Allah'ın izniyle ben kendime bakarım. Gözün arkada kalmasın.

HESAP ÖDENMİŞTİR

Ahmet Hoca öğretmenler odasına girdiğinde yorgundu. Bu yorgunluk aylardır devam eden Çanakkale Savaşının yorgunluğuydu. Cepheden her gün yeni haberler gelince hüzünleniyor içi içini yiyordu. İçerideki altmışını geçmiş meslektaşlarına selâm verdi. Dört Hoca masadaki gazetenin başına toplanmışlardı. Son günlerde söylentisi artan haber hakkında konuşuyorlardı:

Tarih Hocası Rıfkı Bey:

– Yalan bu haber. Bizim moralimizi bozmak istiyorlar, dedi.

Salih Bey gözlüklerini düzeltip başını kaldırdı:

– Eğer Çanakkale'yi geçtilerse vay hâlimize.

– Yok canım, hepsi aldatmaca, dedi tarih öğretmeni.

Bu söylentiler son günlerde artmış, herkesi bir tedirginlik almıştı. Almıştı almasına ama bu söylentiyi duyanlar bir yolunu bulup cepheye gitmeye çalışıyordu. İstanbul'da yirmi yaşın üstünde kimse kalmamıştı. Hatta lise öğrencileri bile gider olmuştu cepheye. Okulda kalan öğretmenler de cepheye gidemeyecek kadar yaşlıydı. Ahmet Hoca dolabını açtığında düşünceliydi. Bir yandan Fransızca dersine hazırlanıyor bir yandan da söylentileri düşünüyordu.

Ahmet Hoca karamsar bir ortamda bile öğrencilerini düşünüyordu. Yaşı daha otuzunu yeni geçmişti. Annesiyle birlikte okula yakın bir mahallede oturuyordu. Savaş bütün şiddetiyle devam ederken o, öğrencilerine en iyi dersi verme çabasındaydı. Bir yanda savaş, bir yanda öğrencileri.

Kitaplarını çantasına yerleştirip koridora çıktı. Karşısından iki öğrenci geldi. Selâm verip yola devam etti. Boş sınıfların kapısı açıktı. Derse gireceği sınıfa yaklaşırken şaşkınlığı arttı. Sanki sınıfta kimse yok gibiydi. Dersi birinci sınıflaraydı. Ama küçük sınıflar hiç bu kadar sessiz olmamışlardı. "Allah Allah!" deyip adımlarını sıklaştırdı.

Kapıyı açtı. Şaşkınlığı biraz daha arttı. Çocuklar sıralarına oturmuş, başları öne eğikti. Sınıfın ortasına gelince:

– Selâmün aleyküm, dedi.

Sınıf ne ayağa kalktı ne de selâma cevap verdi. Hepsi tek yürek olmuş, bakışlarıyla bir şeyi kınıyorlardı. Ahmet Hoca bu suskunluğa dayanamadı:

– Ne oldu çocuklar?

Öğrenciler başlarını eğdiler, konuşmak istemiyorlardı. Ahmet Hoca biraz daha üsteledi. Orta sıralarda oturan Ömer utana sıkıla ayağa kalktı:

– Hocam, okulumuzda ve mahallemizde eli silâh tutan kimse kalmadı. Önce babalarımız, amcalarımız, dayılarımız gitti Çanakkale'ye, dedikten sonra yutkundu. Ahmet Hocadan gözlerini kaçırdı. Sonra büyük sınıflardaki bütün ağabeylerimiz de gitti birer birer, dedi.

Ahmet Hoca pürdikkat cümlenin sonunu bekliyordu. Beklerken de boğazı düğümlendi. Üstünü ateş bastı. Ve en son cümle geldi:

– Ve siz hâlâ buradasınız…

Ahmet Hoca beyninden vurulmuşa döndü. Gömleğinin yakasını genişletti. Rahat bir nefes almaya çalıştı. Ömer:

– Biz de gitmek istedik, ama yaşımız küçük diye almadılar.

Ahmet Hoca hiç düşünmediği bir durumla karşılaşmıştı.

– Sevgili yavrularım, diye söze başladı. Cephede verilen savaş kadar kalemle verilen savaş da önemlidir. Her devirde olduğu gibi bugün de ülkemiz eğitim ve öğretime muhtaçtır. Eğer burada kalıyorsam bilin ki bu sizlere bir şeyler öğretmek içindir.

Ahmet Hoca dilinin döndüğü kadar anlattı. Sonra sınıfa göz gezdirdi. Aynı sessizlik devam ediyordu. Pencere kenarında oturan Kenan ayağa kalktı.

– Hocam, İstanbul işgal edilirse sizin verdiğiniz dersler işe yarar mı, diye sordu.

Ahmet Hocanın ayakta kalacak hâli kalmamıştı. Yavaşça öğretmen sandalyesine çöktü. Derin düşüncelere dalarken gözleri ıslanmaya başlamıştı. Yüreğinde derin bir yara, aklında binlerce soru. "İstanbul işgal edilirise…" Sınıfa girmeden önceki Ahmet'le şu an ki Ahmet arasında dağlar kadar fark vardı. Çanakkale'de bayrak altında savaşanların arasına katılacak Allah aşkına, vatan aşkına savaşacaktı. Cephede savaşmak birçok güçlüğü göze almak demekti. Atılan binlerce top mermisinin karşısında vatanı korumak hiç de kolay değildi. Ama sonunda ya şehitlik ya gazilik. Şehit olursa ebedî bir cennet hayatı onu karşılayacaktı.

Sınıfın bir köşesine çöküp kaldı. Ahmet Hoca uzaktan sanki top seslerini duyar gibi oldu. O, sı-

nıfta rahat rahat otururken kilometrelerce uzakta cephede savaş devam ediyordu. Bükülmüş beli doğruldu, akan gözyaşı durdu. Hırsla çantasını kapıp çıktı.

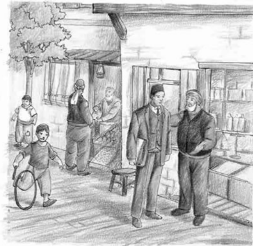
Bu sefer çocukları bir şaşkınlık aldı. Ahmet Hoca nereye gitmişti. Doğruca öğretmenler odasına girdi. Gözü hiçbir şey görmüyordu. Ahmet Hocadaki bu değişiklikler diğer öğretmenlerin gözünden kaçmamıştı. Bir şey söyleyecek oldular sonra vazgeçtiler. Ahmet Hoca masaya oturup bir dilekçe yazdı. İşini bitirince ayağa kalktı:

– Öğretmenliği bırakıyorum, dedi. Hiç kimse de niçin bırakıyorsun diye soramadı. Çünkü niçin bıraktığı belliydi.

– Hakkınızı helâl edin, deyip kendinden büyük öğretmenlerin ellerini öptü. Helâllik diledi. Sonra ardına bile bakmadan çıkıp gitti.

Çocukların sözleri Ahmet Hocayı coşturmuştu. Bugüne kadar geç kaldığına pişmandı. Hem ağlıyor hem de "Çanakkale" kelimesini tekrar edip duruyordu.

Mahalleye girince doğruca Selahattin amcanın bakkalına gitti. Yaşlı bakkal çocukları başına top-

lamış şeker dağıtıyordu. Selahattin amcanın şeker veren eli havada kaldı. Yanakları ıslanmış Ahmet hocaya yaklaştı. Beli bükülmüş, saçları ağarmış, bakkal hayretle baktı.

– Buyur oğlum, bir şey mi istedin, dedi. Tezgâhın arkasından bir torba çıkardı. Ahmet hocaya uzattı.

– Annen istemişti, götürüver. Ee daha daha ne var yok?

Ahmet Hoca suskundu, sadece bakıyordu.

– Hayrola bugün erkencisin?

– Bıraktım, deyiverdi.

– Neyi?

– Neyi olacak Selahattin amca, öğretmenliği.

Ahmet Hoca devamını getiremedi, Selahattin amca da sormadı.

– Demek sende gideceksin, Allah gazanı mübarek etsin oğul. Şimdi gitme zamanı. Gitmezsek bir daha nasip olmaz, dedikten sonra Balkanlarda yara almış ayağını ovuşturdu.

Ahmet Hoca:

– Yarın asker ocağına teslim olacağım. Anam sana emanet amca. Bir ihtiyacı olursa gideriver.

– Sen hiç merak etme, dedi bakkal. Tezgâhın arkasından çıkıp Ahmet Hocanın sırtını sıvazladı. Hiç merak etme, gözün arkada kalmasın. Hayatta kaldığım müddetçe yardım ederim.

– Sağ ol Selahattin amca, deyip ellerine sarıl-

dı. Gerçi sana da borcumuz var. Ödeyemedim, ama dönüşte hepsini öderim inşaallah.

Bakkaldan çıkarken gönlü huzur içindeydi. Hiç olmazsa anasının ne yeyip ne içeceğini düşünmeyecekti. Ama asıl önemlisi gideceğini anasına nasıl söyleyecekti. Ana yüreği bu. Kim bilir ne fırtınalar kopacaktı. Anasını düşünerekten bahçeye girdi. Yaşlı kadın sanki bu haberi bekler gibiydi. Oğlunun anlattıklarını dinleyince gitme diyemedi.

– Ana Çanakkale'ye gidiyorum. Ver elini öpeyim. Hakkını helâl et, dedi.

Ana yüreği ne kadar yanıp kavrulsa da Allah'ın dinini korumak için Çanakkale'ye gitmek gerekiyordu.

Gece hava bulutlanmıştı. Rüzgâr sanki cephenin havasını getirmişti İstanbul'a. Ertesi gün Ahmet Hoca asker ocağına başvurdu. İstanbul'da kısa bir eğitimden sonra cepheye gitti. Savaş orada bütün şiddetiyle devam ediyordu. 3. Kolordu Hareket Şubesinde görev aldı. Daha sonra cephede şehit olan subayların yerine geçti. Artık bölük komutanı olarak Düztepe'de görev yapıyordu.

Kahramanca yapılan savunma karşısında düşman Çanakkale'ye çakılıp kalmıştı. Bir adım dahi ilerleyemiyordu. Bir sabah, çekilen düşman askerlerini takibe başlamışlardı. Ahmet Hoca düşman birliklerinin döşemiş olduğu mayına basarak şehit oldu.

Ahmet Hocanın son mektubu anasına ulaştı.

Ana yüreği buna da hazırdı. Beklediği şehitlik haberi gelmişti. Oğlunun arkasından dualar etti. Bu haberden sonra Lütfiye Hanım evden çıkıp doğruca bakkalın yolunu tuttu.

Yaşlı bakkal her zamanki gibi karşıladı Lütfiye Hanımı. Bir ihtiyacı olup olmadığını sordu. Eğilip bir yerlerden yağ şişesi çıkardı.

– Zorla buldum, dedi. Saklamıştım, sonra sustu. Bakkal havadan sudan konuşuyordu. En sonunda sözü dönüp dolaştırıp Ahmet Hocaya geldi:

– Oğlandan haber var mı?

Lütfiye Hanım fazla konuşacak durumda değildi, hemen konuya girdi.

– Oğlumun şehitlik künyesi bu sabah geldi. Üzerinden çıkan eşyası, parası ve ikramiyesini bir heyet getirdi. İşte bu çıkının içinde. Şehit oğlumun borcunun kalmasını istemiyorum. Yaklaşık yedi aydır senden veresiye alıyorum. Bakkalın önünden geçmeye utanır oldum. Ne yapalım Allah'ın takdiri. Hesabını yap, borcumu ödeyeyim, dedi.

Yaşlı bakkal hafif hafif başını salladı. Derin düşüncelere dalıp gitmişti. Fatma Hanımı dinlemez gibiydi. Bu açık yürekli kadına ne söyleyeceğini düşündü:

– Lütfiye bacı senin okuman yazman yok. Hesap da bilmezsin. En iyisi komşunuz Hatice Hanımı getir. Hesabı o çıkarsın, dedi.

Lütfiye Hanım hiç beklemeden gerisin geri döndü. Bir an önce oğlunun borcunu ödeyip vicdanını rahatlatmak istiyordu. Birazdan Hatice Hanımla birlikte bakkala girdi. İçerisi oldukça kalabalıktı. Yaşlı bakkal işini bitirdikten sonra tezgâhın arkasına geçti. Kalınca defteri çıkardı. Ahmet Hocanın sayfasını buldu. Defteri Hatice Hanıma uzattı. Lütfiye Hanım da sabırsızlıkla hesabın görülmesini bekliyordu. Hatice Hanım veresiye defteri eline aldı. Önce bir göz attı. Sonra şaşkına döndü. Deftere çakılıp kaldı. Sayfaya kırmızı kalemle yazılmış cümleleri okurken gözleri buğulandı. Okumaya çalıştı, boğazında hıçkırıklar düğümlendi. Yanaklarından kayan gözyaşları defterde iz bıraktı.

Lütfiye Hanım şaşkın bakışlarla Hatice Hanıma yaklaştı. Hatica Hanım, boğuk bir sesle defterde yazılanı okudu:

– Bu hesap Ahmet Hocanın kanıyla ödenmiştir, vesselam.

Yaşlı bakkal içeride bulunanlara:

– Devletimiz güçlü olmayabilir, devletin yardım elinin uzanmadığı yere bizlerin ulaşması gerekir. Ahmet Hoca bu vatan için şehit oldu. Buna karşılık birkaç mal vermişiz çok mu? Helâl olsun!

Hiç olmazsa Allah katında bizlere şefaatçi olur. Ben hakkımı helâl ettim, deyip o da gözyaşarlını koyuverdi.

COŞTURAN MARŞ

Sabahın erken saatleri, daha sabah namazı vakti çıkmamıştı. Siperlerde bir kıpırdanma oldu. Uyananlar abdest alıp namaza durdular. Mevsim yaz, aylardan ağustos. Bir rüzgâr esti. Esti esmesine ama biraz sonra başlayacak top atışlarının sanki haberini getirmişti rüzgâr. Nöbetçi, dürbünle denizi doldurmuş donanmayı baştan sona gözetledi.

Deniz dupduru ve sakinken düşman donanması içten içe kaynıyordu. Son hazırlıklar tamamlanmak üzereydi. Güneşin tepeleri aydınlatmaya başlamasıyla ilk top atışı başladı. Türk siperlerinde alarm çaldı. Bütün erler siperlere girdiler. Çünkü yapacak bir şeyleri yoktu. Gemilerden ateşlenen 240 tane toptan dakika da 1360 mermi topraklarımızı düşmeye başladı.

Yapılan bu top atışından sonra düşman kuvvetleri karaya çıktı.

Komutanlar askerin arasında dolaşıp onlara moral vermeye çalışıyordu:

– Sakın başınızı kaldırmayın. Top atışı bitinceye kadar bekleyin. Mermilerinizi boşa harcamayın.

Top mermilerinin kulakları delen gürültüsü altında bir bekleyiş sürüp gitti. Düşman kendince bir tek canlı bile kalmayıncaya kadar tepeleri top ateşine tuttu. Nihayet hiçbir canlının kalmadığına

kanat getirince ateş kesildi. Düşman karaya çıkınca ön siperlere girdi. O kadar top ateşi yapılmasına rağmen korkarak ilerliyordu. Fakat önüne hiçbir engel çıkmayınca birer birer siperleri ele geçirdiler. Komutan kendilerine çok yaklaşan düşmanı görünce telâşa kapıldı. Sağa sola emirler verdiyse de hiç kıpırtı olmadı. Uzun saatler boyunca top ateşinin altında kalan asker hiç hareket etmiyordu. Üzerine ölü toprağı serpilmiş gibi uyuşup kalmışlardı. Komutan ayağa kalkıp bağırdı:

– Yok mu şu askerleri uyandıracak! Düşman yaklaştı yoksa bu bizim sonumuz olacak!

Durup etrafına bakındı. Üstü başı toz toprak içinde bir asker ayağa fırladı. Tüfeğin dipçiği ile arkadaşına dürttü. O, onu derken altı okullu genç dimdik ayağa kalktı. Yaşları yirmi beşi geçmeyen delikanlılar okulda öğrendikleri bir marşı söylemeye başladı. Söyledikçe toprağın altına gömülmüş erler canlanmaya başladı.

"Annem beni yetiştirdi, bu ellere yolladı;
Al sancağı teslim etti Allah'a ısmarladı.
Boş oturma çalış dedi, hizmet eyle vatana,
Sütüm sana helâl olmaz saldırmazsan düşmana."

Altı gencin marşı biter bitmez siperlere gömülü askerler coşmuş, yaklaşan düşmana karşılık vermeye başlamıştı. Denizden Kocaçimentepe'ye kadar elini kolunu sallaya sallaya gelen düşman, neye uğradığını şaşırdı. Doğrusu düşman tepelerde canlı birinin kalacağını düşünmemişti. Tepeyi ele geçirmek isteyen düşman bozguna uğramış, kaçmaya başlamıştı.

Savaş bittikten sonra komutan altı genci aradı. Ama altısı da çoktan şehit olmuştu.

ÇANAKKALE GAZİSİ

Kış mevsimin soğuk havaları ılımaya başlamış, İstanbul yeni bir bahara kavuşmuştu. Yer yer akşamlar üşütücü olsa da ağaçlar sürgün vermiş, etraf yeşillenmişti. Küçük semtlerden birinde iki katlı ahşap binada bir hareketlilik vardı. İki haftadır evde bir temizliktir gidiyordu. Kıştan kalmış odaların pencereleri sonuna kadar açılmıştı. Kış geçirmiş odalar baharla birlikte nefes almış, temizlenmişti. Temizlik bitmek üzereydi, ama iki gün sonra Şefika'nın nişanı olacaktı. Tatlı bir telâş devam edip gidiyordu.

Babası Tahir Bey misafirlere ikram edilecekleri temin etmişti. Pencere kenarında üniversiteden dönecek kızını bekliyordu. Anne Sultan Hanım ise mutfakta yemek hazırlıyordu:

– Tahir Bey Allah kızımıza iyi bir eş nasip etti. İnşallah sonu hayırlı olur, dedi.

Tahir Bey yorgundu:

– Hayırlısı Hanım. Bu yıl ikisi de okulu bitirecek. Bir iş bulsalar bari.

– Olur olur, hiç meraklanma. Olmazsa bir okulda öğretmenlik yaparlar.

– Yaparlar mı dersin?

– Yapmaz olurlar mı? Allah herkesi rızkıyla yaratmıştır. Düşünme sen.

Tahir Bey düşünceliydi. Düşündüğü Çanakkale'de başlayan savaştı. Savaş olunca iş bulmak zordu. Kısık bir sesle:

– Olmazsa yanımıza alırız. Ee, ev geçindirmek kolay mı?

Sultan Hanım elini kurulayarak mutfaktan çıktı.

– İlahi Tahir Bey, seninki dereyi görmeden paçaları sıvamaya benziyor. Hele bir evlensinler. Bakalım bizim evi beğenecekler mi?

Tahir Bey cevap vermedi, ama acı acı tebessüm etti. Onun acı tebessümü sadece nişanlanacak çocuklarına değildi. Bir baştan bir başa vatan, yeni savaşın etkisi altındaydı. Şimdiden hastaneler dolup taşmış, gıda satan dükkânların önde uzun kuyruklar oluşmuştu.

Sultan Hanım içerinin karamsar havasını değiştirmek için:

– Lokumu unutmadın değil mi, diye sordu. Sonra eşinin başucuna gelip omzuna elini koydu. Tahir Bey eşine baktı:

– Hatırladın mı, ben de seni bir cuma günü istemeye gelmiştim.

Bir birlerine bakarlarken bahçe kapısı açıldı. Ayak sesleri kızlarınındı. Yalnızdı Şefika.

Şefika, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisinde okuyordu. İki gün sonra nişanlanacağı Semih'le

aynı sınıftaydı. Evliliğe adım atacakları bu güzel tören, başlayan savaşın gölgesinde kalmıştı. Vatan, için acı dolu günlerin başladığı şu günlerde bu sevinçli olay buruk geçecekti.

Cuma namazından sonra misafirler bahçe kapısından girmeye başladılar. Sade bir tören oldu. Aile yakınlarının yanında birkaç komşu da davet edilmişti. Şerbetler içilip lokumlar yenildi. Güzel bir duadan sonra iki genç nişanlandı. Yeni evlenecekler için yapılan hayırlı dualara cephede savaşan erlerimiz de dahil edildi.

Günler geçtikçe savaşın etkileri daha açık gö-

zükmeye başladı. Cephede yaralanan askerler durmadan geliyor, gelenlerin yerine de yeni askerler cepheye gidiyordu. Genel seferberlik ilân edilmiş, yaşı tutanlar askere çağrılıyordu.

Bir akşamüzeri okul çıkışında Şefika ve Semih çay bahçesine oturmuşlardı. Şefika yazın yapacakları düğünün planlarını kuruyordu. Semih ise sessizce onu dinlerken dalıp gidiyordu.

– Üniversiteyi bitirince öğretmenlik için başvuralım, dedi Şefika.

– Olur, dedi Semih, ama içi kan ağlıyordu.

– Üsküdar'da bir ev tutarız, hem babamlara yakın oluruz.

– Tabi, neden olmasın?

– Yok yok, kiralık ev bulmak güçleşti. Olmazsa babamlarla birlikte kalırız.

Bu sefer Semih'in "Olur." demesini bitirmeden sözüne devam etti.

– Sen hiç merak etme, ben babamı razı ederim, dedi.

Semih çaydan bir yudum daha aldı. Şefika, Semih'teki değişikliği fark etmişti. Aslında o da Çanakkale'deki savaşı biliyordu. Bildiği bir şeyler vardı, ama düşündüklerinin başına gelmesinden korkuyordu. Başını çeviren Semih'e:

– Neyin var, diye sordu.

Semih derin bir nefes alıp verdi. Canı sıkkındı.

– Neyim yok ki Şefika. İnşallah yaza düğünü-

müz olacak, deyip sustu. Yedi tane koca devlet kapımıza dayanmış bizimle savaşıyor. Her gün yüzlerce askerimiz vatan için şehit oluyor. Bizse neler planlıyoruz. Beni mazur gör. İnan içim rahat etmiyor.

Şefika'nın kalbi sıkıştı, üzerini bir sıcaklık bastı. Hiç sırası mıydı şunun. Okullarını bitirip evlenecekler, bir işe girip çalışacaklardı. Önlerindeki hayatı ne güzel planlamışlardı. Hayal ettikleri her şey bir an da yok olup gidecekti.

– Sınıftaki arkadaşların çoğu cepheye yazıldı. Onlar hiç düşünmeden Allah için gittiler. Bense şahsî hayallerimle uğraşıyorum. Galiba bazı şeyleri ertelememiz gerecek. Beni anlıyor musun Şefika?

Şefika yutkundu, gözleri doldu, kendini tutamadı. Korktuğu başına gelmişti. Semih:

– Çocuklarımızın düşman işgali altında yaşamalarını istemiyorum. Onlar özgürce yetişmeliler. Bizler köleliğe hiç alışmadık. İnan bana köle olmayacağız. Köle olmaktansa evlenmemeyi tercih ederim, dedi.

Şefika, nişanlısından ayrılacağını anlamış gözyaşlarını bırakıvermişti. Semih önceleri kendini tutmuştu. Ama onun da yüreği bu karara dayanamadı. Şefika:

– Beni mektupsuz bırakma, dedi. İnşallah dönmeni bekleyeceğim. Yazdığın mektuplarla avunacağım, dedi.

Semih, Şefika'yı hiç mektupsuz bırakmadı. Her

mektubuna güzel bir hitapla başlıyor ve cephede yaşadıklarını anlatıyordu. İşte bu mektupların birinde düşmanın aldığı Kanlı Tepe'yi anlatıyordu.

"Sana defalarca bahsettiğim Sivaslı yüzbaşım Celadet bana dedi ki: "Semih! Şu kaptırdığımız Kanlı Tepe'yi tekrar elde edemezsek İstanbul'u kaybetmiş olacağız. Emin ol ne doyamadığın sevgili İstanbul'umuz ne de nişanlın kalacak! Oraya benimle birlikte şanlı bayrağımızı tekrar dikmeye var mısın?

Susar mıyım? 'Yemin ederim komutanım, varım.' dedim." diye olanları anlatıyordu Şefika'ya. Mektubunu ise şöyle bitirmişti:

"... bak iki gözüm üzülme, beni dinle! Eğer şehit olursam; Çanakkale gazisi bir askerle evlen."

Mektup bitince Şefika'nın elinden kayıp yere düştü. Çünkü Semih bugüne kadar yazmadığı bir şeyi yazmıştı. Şefika düşüncelere daldı. Geç vakitte uyuyup kaldı.

Günler geçtikçe Şefika sakladığı mektupları çıkarıyordu. Hepsini baştan sona teker teker okuyordu. Çanakkale'de ise çarpışmalar gittikçe şiddetini arttırıyordu. Düşman bir adım dahi ilerleyemeyince deliye dönüyordu. Durmadan top mermileri gönderiyor, taş üstünde taş bırakmıyordu. Düşman, dünyanın her yerinden yeni askerler getirip cepheye yığıyordu. Çanakkale'yi geçmek için akla hayale gelmeyecek yollar deniyor, ama Türk askerinin direnişini kıramıyordu.

Her gün yüzlerce şehit veriyordu ordumuz. Ve bir gün bu şehitlerin arasına Semih de katıldı. Acı haber tez ulaştı İstanbul'a. Anne, baba ve nişanlı bu haber karşısında üzüntülüydü. Ama bağrına taş basıp sabretmek gerekiyordu. Artık Şefika bir şehit nişanlısıydı.

Aradan bir hafta geçmişti. Bu süre içerisinde Şefika uzun uzun düşündü. Kararını vermişti. Şehit nişanlısının ardından günlerce yas tutmayacaktı. Ona yaraşır şekilde kendine bir iş edinecekti. Nişanlısı şehit olmuştu, onun bıraktığı yerden savaşa

o da destek verecekti. Karar vermişti. Adını hastaneye hemşire olarak yazdırdı.

Şefika sabah erkenden hastaneye gidiyor, gece geç vakitlere kadar çalışıyordu.

Bir sabah arkadaşlarından biri onu kapıda karşıladı. Dün gece getirilen bir hastadan bahsetti. Bu hasta boyuyla posuyla yiğit bir delikanlıydı. Taşı sıksa suyunu çıkaracak olan bu asker gerçekten acınacak durumdaydı. Odaya girdiklerinde Şefika hastada kötü bir durum göremedi. Başında yarası yoktu. Öylece yatağa uzanmış yatıyordu. İki hemşire yeni gelen hastayı incelerken doktor yanlarına geldi. Hemşirelere yeni geleni işaret etti:

– Bu gazimiz cephede çok büyük kahramanlıklar göstermiş. Onu size emanet ediyorum, dedi.

Şefika bu söz üzerine:

– Tamam efendim. Bundan sonra ona ben bakarım, dedi.

Onlar kendi aralarında konuşurken içeri bir asker girdi. Garnizon Komutanının yaralıları ziyarete geldiğini bildirdi.

Yaralılar komutan girince toparlanmaya çalıştılar. Ama yatanlardan birinde hiçbir değişiklik olmadı.

Komutan hastane odasının ortasına kadar ilerledi:

– Geçmiş olsun, dedi.

Hep bir ağızdan:

– Sağ ol, diye karşılık verdiler.

Komutan, doğruca yeni gelen askerin yatağına yanaştı. Ayakta onu bir süre seyretti.

Doktor ve hemşireler de hastanın başına toplanmışlardı.

– Geçmiş olsun evlâdım. Cephede çok büyük kahramanlık gösterdiniz, deyip cebinden bir kutu çıkardı. Eğilip madalyayı askerin göğsüne taktı.

– Şu an burada rahatça nefes alabiliyorsak sizin gibi askerlerimizin kahramanlıkları sayesindedir. Bu da devletimizin size küçük bir nişanı.

Bu söylenenler karşısında yaralı asker kalkmaya çalıştı. Fakat bunu başaramayıp başı tekrar yatağa düştü. Yattığı yerden:

– Bizleri bugünler için yetiştiren millet sağ olsun. Vatan için binlerce Celâdetler helâl olsun!

Bu ismi duyan Şefika birden irkildi. Konuşulanları daha dikkatli dinlemeye başladı. Komutan:

– Bundan sonra binbaşı oldunuz. Sizi tebrik ederim, dedi.

Celâdet konuşurken gözleri dolmuş, sesi ağlamaklıydı. Üzüldüğü bir şey vardı.

– Sağ olun komutanım, dedi ve sustu. Cephede savaştığı günleri hatırladı. Sonra sözüne devam etti:

– Ben binbaşı oldum. Şeref ve şan kazandım. Keşke Teğmen Semih gibi şehit olsaydım…

Komutanın hemen arkasından bir ağlama sesi duyuldu. Bu Şefika'ydı. Nişanlısı Semih'in ismini duyunca dayanamamış ağlamaya başlamıştı. Celâdet ise Semih'in nasıl şehit olduğunu anlatıyordu. O ve onun gibilerinin yaptıklarıyla "Kanlı Tepe" geri alınmıştı.

Orada bulunanların hepsi dayanamamış ağlamaya başlamıştı. Kimse konuşmuyor, içeride hıçkırıklar duyuluyordu. Bu sıra kapı açıldı, altmış yaşını geçmiş bir anne içeri girdi. Birini arıyordu. Kalabalığın toplandığı yatağa yaklaştı. Yatan hastayı görünce gözleri büyüdü, feryat eder gibi:

– Ah oğlum! Gözümün nuru! Kuzum, yavrum, diye sevinç gözyaşları döküyordu.

Biraz kendine gelen ana "Elhamdülillah seni

sağ salim buldum." diye dua etti. Aklı başına gelince eğilip oğlunun boynuna sarıldı, öptü, okşadı.

Bu manzara karşısında kimsede dayanacak hâl kalmamıştı. Ana dört dönüyor, bir isteğinin olup olmadığını soruyordu. Bir süre sonra, ana uykudan uyanırcasına ayağa kalkıverdi. Yanında bulunanlar bir adım geri çekildi. Ana ayakta, baştan aşağı oğlunu süzüyordu. Bir şeyi yenice fark etmişti.

– Oğlum niye anacığına sarılmıyorsun? Neden kalkıp elimi öpmüyorsun, diye peş peşe soruları sıraladı. Celâdet gözleriyle anasının elini öpüyor, gözleriyle annesinin kucağına sığınıyordu. Koskoca delikanlı durgunlaşmış, yüreği kan ağlıyordu. Durumunu anasına nasıl söyleyeceğini bilemiyordu.

Celâdet yattığı yerde konuşmakta güçlük çekiyordu:

– Ah anacığım, yorganı kaldır da altına bakıver...

Ana korkuyla yatağın ucundan tutup kaldırdı. Ana yüreği bu manzaraya dayanamadı.

Yorganın altında gördüğü vücut eliyle besleyip askere gönderdiği oğlu olamazdı.

– Ah yavrum!!!

Öyle bir içten demişti ki cümleyi tamamlayamadan yere yığıldı. Celâdet'in gözlerinde bulutlar gözyaşlarına döndü. Yere yığılan anasını kucağına alıp onu teselli etmeyi ne kadar isterdi. Ama o sadece gözleriyle yapmak istediklerini bildirdi.

Hemşireler anayı hemen dışarı çıkardılar. Ana yüreği dayanamamıştı. Hayatta kalmış tek dayanağı oğlunun bir kolu omzundan, diğeri ise dirseğinden kopmuştu. Ayakları da vatan için kaybedilmişti. Celâdet şimdi bir ağaç kütüğüne dönmüştü. Artık hayatının sonuna kadar birisinin bakımına muhtaçtı.

Celâdet'in anası tüm müdahalelere rağmen kurtarılamadı. Celâdet, başına gelenlere sabırla dayanmaya çalıştı. Ama ağzından şu dua çıktı:

– Ya Rabbi! Beni yaşattın. Bari şu acınacak hâlimdeyken, anacığımı elimden almasaydın. Şimdi bana kim bakacak?

Komutan dayanamadı, içinden geleni söyleyiverdi:

– Hiç merak etme oğlum. Seninle evlenecek, sana bakacak iffetli bir kızımız var, dedi.

Celâdet:

– Sizi anlıyorum komutanım. Lakin bir ağaç kütüğüyle evlenmeyi kimse istemez!

Şefika ön tarafa çıktı:

– Yanılıyorsunuz Celâdet Bey!

Şefika'nın bu çıkışı herkesi şaşırtmıştı. Başlar ona döndü:

– Semih'in vasiyetini yerine getirmek istiyorum, dedi ve kısaca Semih'in mektubundan bahsetti. Komutan heyecanla:

– Berhudar ol kızım. Bu vatanın ekmeği sana helâl olsun, dedi.

Celâdet şu kısacık zamanda başına gelenleri düşündü. Yüzü aydınladı.

– Ah, şimdi anlıyorum. Ey büyük Allah'ım, anamı alıp bana bir melek gönderdin.

Sana şükürler olsun, dedi. Şefika'ya:

– Siz Semih'ten kalan şefkat meleğisiniz, sağ olun.

Şefika:

– Sizi mesut edeceğime söz veriyorum, dedi ve tekrar hıçkırıklara boğuldu.

DONDURMACI

Sokak sakinleri sıcak havada bunalmaya başlamıştı. Sokağa kırk yaşlarında, yüzü hafif sakallı, iri yarı biri girdi. Evlerin pencerelerinden onu görmeye çalışan çocukları bir merak sarmıştı. Her gün aynı saatlerde gelirdi dondurmacı. Serinleten bir rüzgârla birlikte tatlı bir ses duyuldu.

– Dondurma! Kaymaklı dondurma!

Güzel olurdu Kul Muhammed'in dondurması. Küçük bir dondurma arabası vardı. İşini temiz yapardı. Dondurması kaliteli ve lezzetliydi. Çoluğu

çocuğu, genci ihtiyarı pek severlerdi bu Osmanlı delikanlısını.

Günün bu saatinde ucunda küçük bir Türk bayrağı sallanan tahta dondurma arabası, dört gözle beklenirdi.

Muhammed dondurma arabasını ağacın gölgesine park etti. Beline sardığı havlusunu çıkarıp omzuna koydu. İbriği alıp bir güzel elini yüzünü yıkadı. Havluyla kurulandı. Bu ara evlerden çıkan çocuklar etrafını sarmıştı. Hepsi de ellerinde demir paralarla dondurma bekliyorlardı.

Çocukların neşeli sesleri arasında Kul Muhammed, külâhlara dondurma koymaya başladı. Daha öğle olmadan dondurma yarıyı geçmişti. "Elhamdülillah" deyip arabayı sürdü. Hem sürüyor hem de "Kaymaklı!" diye sesleniyordu.

Sokağın bitiminden sonra arabayı yokuş yukarı çevirdi. Kasabın önüne gelince içeri baktı. Kimseyi göremedi.

– Kaymaklı dondurma, diye bağırdı. Kırkını geçmiş, şişmanca biri telâşla dışarı çıktı. Durup, garip garip Kul Muhammed'e baktı. Yüzünde bir tasa, sıkıntı vardı.

– Duydun mu Muhammed?

Kul Muhammed küçük bir kaba dondurma koymaya çalışıyordu. Arkadaşının bu hali gözünden kaçmamış, yüzü istemeden gerilmişti.

– Dondurma koydum. Ciğerin soğusun.

– Boş ver şimdi dondurmayı. Ciğerim öyle yanıyor ki sorma gitsin.

Kasap, kapıya yaslanmış dertli dertli düşünüyordu. Kul Muhammed hâlâ bir şey anlamamıştı. Ama önemli bir şeylerin olduğu kesindi.

– Hayrola Molla Ağam gemilerin mi battı? Hele şöyle oturup dondurma yiyelim.

Dondurmayı çardağın altındaki masaya bıraktı. Molla Abdullah da hiçbir şey söylemeden oturdu. Kul Muhammed kaşığı önüne koydu.

– De bakalım ağam. Seni bu kadar düşündüren nedir?

Molla Abdullah biraz daha eğildi. Kimsenin duymasını istemiyordu.

– Devletler birlik olmuş Osmanlıya savaş açmışlar.

– Savaş mı açmışlar?

– Öyle ya! Hepsi ordularını Çanakkale'ye yığmışlar.

– Yığsınlar bakalım, dedi öfkeli bir sesle Kul Muhammed. Elimallah bir kaşık suda boğarız hepsini.

Molla Abdullah sakallarını sıvazladı. Canı iyice sıkılmıştı.

– Hiç de öyle değil. Balkan Savaşı'na gidemedik, ama şimdi önümüze Çanakkale çıktı.

Kul Muhammed iyice meraklanmıştı:

– Ağam çıkar şu ağzından baklayı. Ne demek istersin?

– İngilizler, Çanakkale için asker topluyorlar.

– Gider mi bu Anzaklar.

– Giderler giderler. Gönüllü çokmuş.

Kul Muhammed ve Molla Abdullah Avustralya'nın keşfinden sonra buraya gelip yerleşmiş iki Osmanlı delikanlısıydı. Biri dondurmacı diğeri de kasaptı. Kısa sürede Silver City'de iyi bir yer edinmişlerdi. Güvenilir oldukları için herkes onlardan alışveriş yapardı. İşleri iyiydi, ama Osmanlı'nın savaşa girmesiyle huzurları kaçmıştı.

Abdullah yerinden kalkıp dükkânın kapısını

çekti. Üzerindeki önlüğü direğe astı. Kul Muhammed şaşkındı.

– Niye kalktın ağam? Daha dondurmayı bitirmedik.

– Ben gidiyorum.

– Nereye?

– Askerlik şubesine.

– Şubeye mi?

Molla Abdullah kararlıydı. Ne yapmak istediği belliydi.

– Ben de gönüllü yazılacağım, deyip caddeye çıktı.

Ardından Kul Muhammed de ayaklandı. Doğruca askerlik şubesine vardılar. Şubenin önü oldukça kalabalıktı. Bir süre bekledikten sonra sıra onlara geldi. Kayıt yapan yüzbaşı başını eğmiş kimseyi gördüğü yoktu. Yeterince yorgun gözüküyordu. Kalın ve öfkeli bir sesle karşılaşınca birden başını kaldırdı. Molla Abdullah:

– Gönüllü yazılmak istiyorum, dedi.

Yüzbaşı biraz kendini toparlamış, dikkatli bir şekilde karşısındakini inceliyordu.

– Adın ne?

– Molla Abdullah!

Bu konuşma, çevredekilerin de dikkatini çekmişti. Kendilerinden olmayan bir isimdi bu. Yüzbaşı gülmeye başladı. İşi anlamıştı.

– Osmanlı mısınız?

– Osmanlıyım.

Etraftan çıt çıkmıyor, olacaklar merakla bekleniyordu. Yüzbaşı sırtını sandalyeye dayayıp gerindi. Alaycı bir tavır takınmıştı:

– Olmaz!

– Neden, diye öfkeyle masaya yumruğunu vurdu Abdullah.

Yüzbaşı da ayağa kalktı.

– Sen Osmanlısın, bizler Osmanlıyla savaşmaya gidiyoruz. Olmaz!

– Ama biz gitmek istiyoruz.

– Daha fazla ısrar edersen seni hapse attırırım.

Yüzbaşı eliyle kapıyı gösterdi.

– Ya şimdi gidersiniz ya da hiç gidemezsiniz.

Molla Abdullah kalabalığı yararak çıkıp gitti. Dükkânına gelinceye kadar ağzını bıçak açmadı. Hemen bir adım arkasından Kul Muhammed onu takip ediyordu.

Molla Abdullah dükkânı toparladı. Hazırlık yapıyordu. Kul Muhammed:

– Ne yapacaksın?

– Bizi hem gönüllü asker olarak almıyorlar hem de ülkemize dönmemize izin vermiyorlar. Madem Çanakkale'ye gidemiyoruz biz de burada savaşırız.

– Nasıl?

– Balkan Savaşı için hazırlık yapmıştım. Şimdi de dükkânı satıp silâh ve cephane alacağım. Sonrası yaman olacak, deyip başını salladı. Var mısın, diye Kul Muhammed'e baktı. O da aynı şeyleri düşünüyordu.

Bir hafta içinde kasap dükkânını sattılar. Birikmiş paralarla cephane aldılar. Hazırlıkları tamamladılar. Şehirden uzakta, dağların arasında kimsenin olmadığı bir yer buldular. Bir hafta kadar atış talimi yaptılar. Kul Muhammed iyi silâh kullanıyordu. Kısa sürede Molla Abdullah da silâh kullanmasını öğrendi. Artık harekete geçme zamanı gelmişti.

1 Ocak 1915 günü bütün hazırlıklarını tamam-

lamışlardı. Broken Hills Dağı'nın eteğine yakın bir yerde siper kazıp beklemeye başladılar. Binden fazla asker trenle buradan geçecekti.

Tren boğazın girişinden rampaya tırmandı. Güçlükle ilerleyen tren durmak zorunda kaldı. Makinist uzunca bir düdük öttürdü. Askerler pencereden başlarını uzattılar. Rayların üzerinde bir dondurma arabası vardı. Arkasında küçük bir Türk bayrağı sallanıyordu.

Trenden atlayan iki asker arabayı çekmeye çalıştı. Ama boğazın bir yakasından ateş edildi. Böylece savaş başlamış oldu. Trendeki askerler kendi

ülkelerinde böyle bir saldırı beklemiyorlardı. Ne kadar uğraştılarsa boğazı geçemediler. Geri dönüp yardım çağırmak zorunda kaldılar.

Hemen bölgeye güvenlik birlikleri gönderildi. Onlar da yetersiz kalınca askeri birlik sevk edildi. Fakat gelen her asker şaşkına dönüyor, bir adım ilerleyemiyordu. Çevre illerden de yardım istenmiş, büyük bir hazırlık yapılmıştı. Oysa boğazı tutan iki kişiydi. Görenler orada yüzlerce askerin olduğunu düşünüyordu.

Vakit sabaha yaklaşmıştı. Molla Abdullah nöbetteydi. Arkadaşını kaldırıp sabah namazına hazırlandı. İkisi birlikte son namazlarını kıldılar. Çünkü güneşin çıkmasıyla birlikte büyük bir saldırı başlayacaktı.

Kul Muhammed:

– Hakkını helâl et ağam, derken gözleri yaşlıydı.

Molla Abdullah:

– Helal olsun Muhammed. Düşmana cesaretimizi gösterdik. Çanakkale'ye gidemedik, ama biz buradan cephede savaşan askerlerimize yardım ettik. Ölürsek şehit kalırsak gaziyiz. Allah yardımcımız olsun, dedi.

Birbirlerine sarılıp kucaklaştılar. Tam bu sırada bir top mermisi hemen yanlarında patladı. Saldırı başlamıştı.

Saatler geçmişti. Çarpışmanın iyice şiddetlen-

diği bir anda Kul Muhammed şehit oldu. Molla Abdullah direnmeyi sürdürdü. Derken cephanesi bitti ve o da şehit oldu. Sipere giren Avustralyalı askerler şaşırıp kaldılar. Bir de baktılar ki silâhına sıkı sıkıya sarılmış iki askerden başka kimse yok. Akşama kadar çevreyi araştırdılar. Ama başka kimseyi bulamadılar. Hâlbuki onlar en az elli kişiyle savaştıklarını sanıyorlardı.

İki şehidimizin naaşlarını, silâhlarını ve arabayı alarak şehre götürdüler. Boğaz açılmış, asker sevkıyatına başlanmıştı. Ama korkuları henüz geçmemişti. Avustralyalı askerler günlerce dağlarda başka Türk var mı diye arama yaptı.

Bu olay Avustralya tarihine "Broken Hils Savaşı" olarak geçti. İki askerimizin mezarı bilinmiyor, ama araba, silâhları ve bayrak bir müzede saklanıyor.

YARDIM EDİN!

Ateş menziline girdikleri anda Türk subayı siperdeki askerlere haykırdı:

– Vurun aslanlarım, vurun!

Düşman, siperlerden çıkıp saldırıya geçti. Geçen her saniye daha da yaklaşıyordu.

– İyi atın aslanlarım, sakın boşa atmayın!

Düşmanın hızı kesilmiş, büyük kayıp vermişti. Türk siperlerinden hücum borusu çaldı.

Siperdeki askerler yerlerinden fırladı. Düşman, akın akın karşısına çıkan askerlerden kaçmaya başladı. Küçük bir meydan savaşı sonucu düşman siperlerine çekilmek zorunda kaldı. Kimse başını siperden dışarı çıkaramıyordu. Meydan ölen askerlerle doluydu. Kimileri de yaralıydı. Bu yaralı askerlerden biri de İngiliz yüzbaşısıydı:

– Yardım edin, diye inleyip duruyordu. Yüzbaşının ne kıpırdayabilecek hâli ne de kendine yardıma gelecek biri vardı. Herkes sipere çekilmiş korkuyla bekliyordu.

Yüzbaşı ise avazı çıktığı kadar bağırıyordu:

– İmdat, yardım edin!

Kimsenin yardıma gitmeye cesareti yoktu. Çünkü en ufak bir kıpırdanışta yüzlerce kurşun yağacaktı.

Bekleyiş sürüp giderken Türk siperlerinden bir

değneğin ucuna bağlanmış beyaz bir mendil sallandı. Yağız yapılı, pehlivana benzer, boyu posu yerinde bir Türk askeri silâhsız olarak meydana çıktı. Düşman siperlerinde bir kıpırdanma oldu. Bütün namlular bu askere çevrildi. Ama hiçbiri ateş etmedi. Eller tetikte bekleştiler. İngiliz komutan tam ateş diyecekken eli havada kaldı.

Her iki tarafın askerleri de bu akıl almaz olay karşısında donup kalmış, meydana çıkan bu askeri izliyordu. Yağız delikanlı ağır adımlarla yaralı yüzbaşıya yaklaştı. Nefesler tutuldu, uzun bir bekleyiş baş-

ladı. Asker eğilip yerde yatan yüzbaşıyı kucakladı. Ayağa kaldırdı. Kolunu omzuna attı ve İngiliz siperlerine doğru yürüdü. Hâlâ canı yanan yüzbaşıdan ses çıkmıyordu. Ama yüz ifadelerinden çok memnun olduğu anlaşılıyordu. Yağız delikanlı yüzbaşıyı yavaşça bırakıp geldiği gibi siperine döndü.

Cephede günlerce bu yağız Türk askerinin cesareti konuşulup durdu.

GERİ ÇEKİLMEYİN

Tepenin yanına kurulmuş çadırdan biri çıktı. Etrafına bakındı. Uzaklarda, gemilerden atılan top mermileri cepheyi dövüyordu. Vakit kuşluğu geçmişti; gökyüzü hafif bulutlu, hava sıcaktı. Asıl ateş cephedeydi. Şakir Paşa:

– Asker nerdesin, diye bağırdı. Çadırların arasından bir asker koşarak geldi. Üç adım kala hazır ola geçip selâm verdi.

– Emredin komutanım!

Komutan düşünceliydi. Bir ara başını deniz tarafına çevirdi.

– Tez elden komutanlara haber salın. Hemen buraya gelsinler.

Asker tekrar selam verip geri dönecekken komutan:

– Veysel Çavuş, dur!

Çavuş tekrar selama duracaktı ki komutan gülmeye başladı. Çavuş ciddî tavrını bozmadı.

– Bana Yüzbaşı Kemal'i çağır. Acele etsin, dedi.

Top ateşi durmuştu. Ama Gelibolu yarımadasının başka bir yerinde top atışları başlamıştı. Komutan, gökyüzünde kümelenen kara dumanlara baktı, sonra çadıra girdi.

Birazdan boyu bir sekseni geçen yüzbaşı içeri girdi. Komutan masa başında, haritayı inceliyordu.

– Gel Kemal Bey!

Yüzbaşı Kemal:

– Fransız askerleri geri püskürtüldü komutanım.

Komutan, Kemal'e yaklaştı. Bu habere sevinmişti. Ama yeni bir topçu ateşi başlamıştı.

– Güzel, deyip durdu. Şimdi de İngilizler başladı. Eğer cephe yarılırsa sonumuz geldi demektir. Senden cepheye gitmeni ve durumu kontrol etmeni isteyeceğim. Bana haber gönderiniz. Komutanları çağırdım. Sizlerden gelecek haberlere göre hareket edeceğiz.

Yüzbaşının gür sesi çadırdan dışarı çıkmıştı:

– Baş üstüne komutanım!

– Unutmadan, Veysel Çavuş da sizinle gelsin.

Komutan dışarı seslenip çavuşu çağırdı. Neler yapması gerektiğini kısaca anlattı. İki askeri uğurladıktan sonra tekrar haritanın başına döndü.

Yüzbaşı Kemal, ön cepheye hareket ederken top ateşi devam ediyordu.

Veysel Çavuş:

– Amma da bitmez mermileri varmış, dedi.

Yüzbaşı adımlarını hızlandırdı.

– Doğru söylersin çavuş. Birazdan saldırı başlar. Vakit kaybetmeden varalım.

Dereden çıkıp çam ağacının yanında soluklandılar. Düşman askerleri saldırıya geçmişti. Yüzbaşı Kemal tabancasını çıkarıp en yakın sipere koşmaya başladı.

– Dayanın aslanlarım!

Veysel Çavuş yüzbaşının ardından bakıp kaldı.

– Tövbe tövbe, ne aceleci komutanmış bu, dedi. Sonra akın akın gelmekte olan düşman askerlerine baktı. Komutanım geldim, diye bağırdı. O da kendini sipere attı. Düşman, yüzlerce askeriyle saldırmıştı. Yüzbaşı askerlerle omuz omuza çarpışmaya başladı. Bir taraftan topçu ateşi devam ederken diğer taraftan üzerilerine kurşun yağıyordu.

Uzun bir çarpışma oldu. Yüzlerce şehit verilmişti. Bu ara sağ taraftaki cephe yarılmış düşman askerleri hızla ilerliyordu. Yüzbaşı Kemal, çavuşu dürttü. Çavuşun bakacak hali yoktu. Kolundan tutup sarstı. Çavuş kendine gelmişti.

– Ne var komutanım?

– Cephe yarıldı, hemen komutana bildirmemiz gerekiyor. Ayrılıyoruz, dedi.

Veysel Çavuş:

– Şu son kurşunu da atayım yüzbaşım, dedi ve hemen sipere yattı. Veysel Çavuşun yüreği ferahlamıştı.

– Karınca sürüsünden de fazlalar komutanım.

Yüzbaşı Kemal konuşmadan siperde ilerlerdi. Oradaki askerlere ve teğmene her ne olursa olsun geri çekilmemelerini, sonuna kadar burayı savunmalarını söyledi.

Tam toprak yığının arkasına dolanırken yüzbaşı elinden vuruldu. Vurulmasıyla kendini yere atmıştı. İyi ki de attı, yoksa üzerine onlarca mermi yağmıştı. Siperde kalan çavuş şaşkındı.

– Vay namussuzlar, komutanımı rahat bırakın, diye söylendi. Bir taraftan da komutanını düşünüyordu:

– Komutanım sağ mısınız? Ses verin komutanım, diye elini başına vurup dövünmeye başlamıştı ki cevap geldi.

– Yok bir şeyim çavuş, sen iyi misin?

– Boş verin beni komutanım, siz iyisiniz ya. Yanınıza geliyorum.

Yüzbaşı yerden kalkmış, küçük bir taşın üzerine oturmuştu. Cebinden çıkardığı mendille elini sarmaya çalışıyordu. Çavuş, silâhı yere atıp dizlerinin üzerine çöktü.

– Hemen hastaneye gidelim.

Yüzbaşı elinin acısını unutmuş, gülüyordu.

– Sen bizi ne sandın çavuş. Ufak tefek yarayla hastaneye gidecek olsak buraya gelmezdik.

– Ama komutanım, kan kaybediyorsunuz.

– Hadi, diğer cephede durum nasılmış öğrenelim.

Eli sargılı, koşar adımlarla bodur çalıların arasından tepeye tırmandılar. Burada durum hiç de iç açıcı değildi. Düşman, siperlere iyice yaklaşmış, kıran kırana bir savaş vardı. Çavuş, soluk soluğa yüzbaşıya yetişti. Yüzbaşı:

– Şimdi siperlere girip savaşacağız. Komutandan son durum hakkında haberleri alalım, dedi ve bulunduğu yerden çıkıp açık arazide koşmaya başladı. Düşman, gelen iki askeri görmüş ateşe başlamıştı. Bunu gören askerlerimiz de seri bir ateşle karşılık verdiler. Gelen iki askeri korumak istiyorlardı. Verilen karşılık yerini bulmuş yüzbaşı ve çavuş yara almadan sipere girmişti. Cephe komutanı bu iki kişiye sinirlenmişti:

– Göz göre göre kendini ateşe atanlar kim, diye söyleniyordu. Birazdan Yüzbaşı Kemal'i görünce şaşırdı. Ona cephe hakkında bilgi verdi.

– Saatlerce top ateşi altında kaldık. Çok şehit verdik. Böyle giderse dayanamayız. Bize yardım gerek. Düşman ilerliyor. Engellenmezse bizim arkamıza dolanırlar.

– Dayanmanız gerek, dedi yüzbaşı Kemal. Ben hemen dönüyorum, durumu komutana ileteceğim.

Etrafına bakınıp çavuşu aradı. O diğer askerlere yardım ediyordu. Hiçbir şey söylemeden kolundan tutup çekti. Veysel Çavuşun ayrılası yoktu.

– Dönüyoruz, dedi Kemal.

Veysel Çavuş üzgündü, başlarını eğerek siperden yürüdüler. Kemal önde gidiyordu.

Veysel Çavuş arada tüfeğiyle ateş ediyordu. Kemal siperden çıkıp toprak yığının arkasına kendini attı. Veysel Çavuş etrafı araştırıp çıkacakken üzerine ateş edildi.

Bu ara yakınlarına bir top mermisi düştü. Veysel Çavuş toprak yığınını dönünce yerde yatan komutanıyla karşılaştı. Tüfeği bir tarafa fırlatıp attı. Baygın yatan Kemal'in yarası oldukça ağırdı. Zaman kaybetmeden hastaneye götürülmesi gerekiyordu.

Çavuş, komutanın başında çaresizce söylenip duruyordu:

– Komutanım iyi misiniz? Ben demiştim size. Allah'ım yardım et!

Bu ara siperden onbaşıyla iki asker yanına geldi. Çavuşu, Kemal'in başından çektiler.

İki asker sedye getirirken onbaşı, Kemal'in yarasını açmaya çalıştı. Yara bir hayli derindi. Bekletmeden sargı yerine götürmek için harekete geçtiler. Güçlükle ilerliyorlardı. Küçük bir keçi yoluna sapacaklarken Veysel Çavuşun kolu çekiştirildi. Yüzbaşı zorlukla konuştu:

– Beni nereye götürüyorsunuz?

Veysel Çavuş ağlamaya başladı:

– Ayıldı, ayıldı, deyip askerleri durdurdu. Nasılsınız komutanım?

Yüzbaşı aynı cümleyi tekrarladı. Veysel Çavuş:

– Yaralandınız komutanım. Kan kaybediyorsunuz.

– Bırak şimdi…

İki asker ayakta yorulmuştu. Sedyeyi yere bıraktılar.

– Bir an önce hastaneye varmalıyız, dedi ve askerlere emir verdi. Yola devam.

Yüzbaşı, çavuşun kolunu yırtarcasına çekti.

– Bir yere gitmiyorsunuz.

– Ama komutanım.

– Aması maması yok. Hemen karargâha.

– Yaralısınız.

Çavuşun niyeti bir an önce hastaneye ulaşmaktı. Yüzbaşı sert çıkıştı:

– Size emrediyorum. Hemen karargâha.

Çavuş istemeyerek de olsa emre uydu. Yolu değiştirip karargâha yöneldiler.

Franfızların ardından İngilizlerin saldırısıyla ön siperler perişan duruma gelmişti. Hele İngilizlerin iki kilometre içeriye girmeleri çok daha büyük bir tehlike oluşturmuştu. Durum ciddiydi. Eğer geri çekilmezlerse birçok askerimiz ya şehit olacak ya da esir edileceklerdi.

Sedyeyle birlikte iki asker yıldırım gibi içeriye girdi. Tartışma durmuş gelenler yaralıya bakıyordu. Şakir Paşa, Veysel Çavuşa çıkıştı:

– Niye getirdiniz yaralıyı?

Çavuş esas duruşa geçmiş açıklama yapacakken yüzbaşı araya girdi:

– Ben istedim komutanım.

Şakir Paşa sedyenin yanına geldi.

– Geçmiş olsun, ama bu haliniz…

– Biliyorum komutanım, ama durumu size bildirmeye geldim.

– Peki, dinle, dedi ve eliyle yanındaki askere işaret etti. Bak bakalım, bizim doktor buradaysa hemen gelsin.

Şakir Paşa tekrar masanın başına geçti ve hararetli tartışma tekrar başladı.

Yüzbaşı Kemal getirildiği sedye içerisinde yarasının acısını unutmuş, konuşulanları can kulağıyla dinliyordu. Derken subaylardan biri ön hattaki siperlerin boşaltılmasını önerdi. Bunu duyar duymaz yüzbaşı sedyeden başını kaldırmaya çalıştı. Veysel Çavuş onu tekrar yatırmak istedi, ama başaramadı. Yüzbaşı yattığı yerden:

– Sakın geri çekilmeyin! Sakın cepheyi geri almayın, diye seslendi. Subay:

– Çekilmezsek askerlerimizin hepsi ya şehit olacak ya da esir edilecek. Düşman arkamızdan dolanabilir.

Bir başka subay:

– Acele karar vermeliyiz. Her dakika lehimize işliyor.

– Bu işin dönüşü yok.

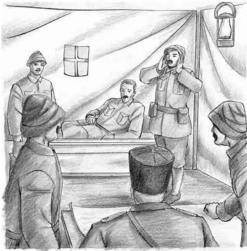
Bir başka subay Kereviz Dere bölgesinin kritik durumundan bahsetti ve:

– Askerlerimiz dayanamayacak, çekilmeliyiz, dedi.

Sedyeden bir haykırış yükseldi:

– Dayanırlar, dayanmalılar, dedi ve gözleriyle birini aradı. Veysel Çavuşu yanına çağırdı. Çadırda tek ses çıkmıyordu. Yüzbaşı Kemal:

– Bir ezan okur musun?

Çavuş biraz şaşırmış, komutanlar ise sessizce bekliyordu. Veysel Çavuş elini kulağına dayayıp ya-

nık sesiyle ezan okumaya başladı. Hepsinin kalbi ezanla hüzünlenmiş, gözleri dolmuştu. Bu durumdan hepsi etkilenmişti.

Ezan bitince yüzbaşı başını kaldırmaya çalıştı. Oldukça kan kaybetmiş, yüzü sapsarı kesilmişti.

– Bu ezanın yok olmasını ister misiniz?

Çadırdan çıt çıkmadı. Kimse cevap vermedi. Yüzbaşı:

– Size soruyorum kardeşlerim. İster misiniz?

İkinci ısrarlı soru üzerine subaylar birer ikişer cevap verdiler.

– Hayır, istemeyiz.

Yüzbaşı acıyla kıvranıp konuşmaya çalıştı:

– Öyleyse geri çekilmeyin. Sakın cepheyi geri çekmeyin.

Şakir Paşa orada bulunan komutanların yüzüne tek tak baktı. Bakışlarıyla ne yapılması gerektiğini anlatıyordu. Hiçbir komutandan itiraz cevabı gelmedi.

– Öyleyse herkes görev yerine. Kanımızın son damlasına kadar siperlerimizi koruyacağız. Geri çekilmek yok, dedi.

Yüzbaşı Kemal, bu karardan sonra huzur içinde başını sedyeye koydu. Veysel Çavuş hiç beklemeden sedyenin bir ucundan tuttu. Telaşla hastaneye doğru yollandılar. Kemal çok kan kaybetmişti. Her geçen dakika biraz daha gücü azalıyor, şehit olmaya biraz daha yaklaşıyordu.

Soğanlı Dere'yi geçmişler aşağıda Behramlı köyü gözükmüştü. Hafif bir tepeden aşağı inerlerken yüzbaşı son nefesini vermek üzereydi: "Ey Rabbim canımı bir Müslüman olarak al. Beni salih insanların arasına dahil et." diye dua etti.

Veysel Çavuş bir adım dahi atamadı. Bir haftadır yanından ayrılmadığı komutanı şehit olmuştu. Yaralandığı zaman hemen hastaneye götürselerdi şimdi belki yaşıyor olacaktı. Fakat Yüzbaşı Kemal'in ısrarıyla askerlerimiz büyük bir destan yazdılar. Düşmanın ardı arkasına gelen saldırıları kırılmış ve birlikleri geri püskürtülmüştü. Türk askeri bir adım dahi geri çekilmemişti.

Yüzbaşı Kemal'in cenazesi diğer şehitlerle birlikte ikindi namazından sonra defnedildi.

SÖZLÜK

anı: Geçmişte yaşanmış çeşitli olaylardan belleğin saklandığı her türlü iz, hatıra.

asker ocağı: Askerlik ödevinin yapıldığı kışla, ordugâh, tahkimli bölge, gemi, tersane vb. hizmet yerleri.

ateşkes: Savaşan iki kuvvetin karşılıklı olarak savaşı durdurması, bırakışma, mütareke.

bakkal: Yiyecek, içecek vb. maddeleri perakende olarak satan kimse. Bu maddelerin satıldığı dükkân.

bölük: Takımlardan oluşan, üçü veya dördü bir tabur oluşturan ve öbür birliklerin temeli sayılan birlik.

cephe: Üzerinde savaşın sürdüğü bölge.

cesaret: Güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven. Yüreklilik, yiğitlik, yürek ve göz pekliği.

dipçik: Tüfek vb. silahların namlu gerisinde bulunan, atış sırasında silahın omuza dayanmasını veya tabancanın elle kavranmasını sağlayan taban bölümü.

donanma: Belli bir amaçla kullanılan gemilerin bütünü.

garnizon: Bir şehri savunan veya yalnız orada bulunan askerî birlikler. Askerî birliklerin bulunduğu yer.

gazi: 1. Müslümanlıkta düşmanla savaşan veya savaş yapmış kimse. 2. Olağanüstü yararlıklar göstererek düşmanı yenen komutanlara devlet tarafından verilen onur unvanı. 3. Savaştan sağ olarak dönen kimse.

gönüllü: Bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenen.

güverte: Gemide ambar ve kamaraların üstü.

heyet: Kurul.

ikramiye: Bir yerde çalışan kimselere genellikle kazançtan dağıtılan veya iyi çalıştıkları için verilen aylık dışı para.

ilân: Duyuru: Açıkça bildirme, açıkça duyurma.

işgal: Bir yeri ele geçirme.
kaput: Asker paltosu.
kayıt: Bir yere mal ederek deftere geçirme.
kolordu: Değişik sayıda tümen ve savaş destek birliklerinden kurulu büyük askerî birlik.
madalya: Savaşta yararlık gösterenlere, yarışlarda ve sergilerde derece alanlara ödül, bazen de önemli bir olay dolayısıyla ilgililere hatıra olarak verilen metal nişan.
menzil: Bir merminin ulaşabildiği uzaklık, erim.
nasip: Birinin payına düşen şey. Bir kimsenin elde edebildiği, sahip olabildiği şey. Günlük kazanç.
sedye: Hasta veya yaralı taşımaya yarayan katlanabilir hasta yatağı, teskere.
taarruz: Saldırı.
talim: Uygulamalı olarak yapılan askerlik eğitimi.
tavır: Durum, davranış, vaziyet, hâl.
tebessüm: Gülümseme.
tetik: Ateşli silâhlarda ateşlemeyi sağlamak için çekilen küçük parça.
tezgâh: Genellikle dükkânlarda satıcıların önündeki uzun masa.
üniforma: Silâhlı kuvvetlerin resmî giysisi. Aynı işi yapanların giydikleri, tüzükle belirtilmiş, bir örnek giysi.
vahşî: Yabanî. Kaba, saygısız; uyum sağlayamayan.
vicdan: Kişiyi kendi davranışları hakkında bir yargıda bulunmaya iten, kişinin kendi ahlak değerleri üzerine dolaysız ve kendiliğinden yargılama yapmasını sağlayan güç.
yüzbaşı: Orduda rütbesi üsteğmenle binbaşı arasında olan subay.
zafer: Savaşta kazanılan başarı. Birçok emek ve tehlikeli uğraşmalar pahasına erişilen mutlu sonuç.